

KVALITETSVURDERING AF

DEN GAMLE BY

2013

INDHOLDSFORTEGNELSE

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING	3
DEN GAMLE BY, DANMARKS KØBSTADSMUSEUM.....	5
Nøgletal i 2012.....	5
KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING.....	6
KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER	7
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse.....	7
Ressourcer	9
Forskning.....	11
Formidling.....	13
Samlingsvaretagelse.....	17
Museumslovens kapitel 8	20
FREMTID.....	21
KVALITETSVURDERINGSFORLØBET PÅ DEN GAMLE BY.....	22
BILAG 1: FORSKNINGSVURDERING	

INTRODUKTION TIL KULTURSTYRELSENS KVALITETSVURDERING

Kvalitetsvurderinger er en del af Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte og kvalificere en professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste ti år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer sig om udredningen om bevaring af kulturarven fra 2003 (bevaringsplanen), udredning om museernes formidling fra 2006 (formidlingsplanen), forskningsstrategien for Kulturministeriets område fra 2008, digitalisering af kulturarven fra 2008, Kulturministeriets digitaliseringsstrategi fra 2009, den internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed fra 2010, den national undersøgelse af museernes brugere i 2010 og endelig Kulturministeriets anbefalinger for god ledelse af selv-vejende kulturinstitutioner fra 2011.

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Kulturstyrelsens hjemmeside:

www.kulturarv.dk/museer/museumsdrift/kvalitetsvurdering

Kvalitetsvurderingen indeholder Kulturstyrelsens anbefalinger til museet samt en beskrivelse og vurdering af de forhold, der danner baggrund for anbefalingerne. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilkudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, regnskab, årsberetning og arbejdsplan samt museets indberetning til Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". Desuden indgår kvalitetsvurderingsmødet på museet med deltagelse fra museets bestyrelse og hovedtilkudsyder, der ofte er museets hjemkommune.

Museets forskning vurderes på baggrund af en faglig evaluering foretaget af det relevante faglige råd under Kulturstyrelsen.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende

- Ikke tilfredsstillende

Kulturstyrelsens vurdering og anbefalinger samles i en rapport, der bilagt forskningsevalueringen sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Kulturstyrelsens anbefalinger. Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

1 år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.

DEN GAMLE BY, DANMARKS KØBSTADMUSEUM

Den Gamle By, Danmarks Købstadsmuseum, er et statsanerkendt kulturhistorisk museum med landsdækkende ansvar for købstædernes historie, herunder næringsliv, livsformer og bygningskultur.

Med udgangspunkt i en række store samlinger arbejder Den Gamle By endvidere med tekstil og dragter, ure, plakater, legetøj, ovne, sølvtøj, tobak, musikinstrumenter, teaterhistorie, cykler, møbler samt fajance og porcelæn.

Ved nedlæggelsen af Aarhus Bymuseum overgik alle dette museums funktioner pr. 1. juni 2011 til Den Gamle By, herunder driften af Besættelsesmuseet på Domkirketorvet i Aarhus. I den forbindelse blev Den Gamle Bys ansvarsområde suppleret med nyere tids kulturhistorie i Aarhus Kommune med særlig vægt på besættelsesårene i Aarhus 1940-45. Den Gamle By skal herefter i henhold til museumslovens kapitel 8 arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden i Aarhus og Faurskov kommuner i samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne.

Museet har i tæt samarbejde med historiefaget på Aarhus Universitet siden 2001 drevet Dansk Center for Byhistorie.

Den Gamle By er en selvejende institution, der har sin oprindelse i Historisk-antikvarisk Selskab grundlagt i 1861. I 1909/1914 blev den historiske del skilt ud af selskabet og etableret som verdens første frilandsmuseum for byernes kulturhistorie under navnet Den Gamle By. I 1914 åbnede museet på den nuværende placering i Botanisk Have i Aarhus midtby. I dag rummer Den Gamle By 75 historiske købstadshuse fra hele landet.

Den Gamle By er omfattet af kulturaftalen mellem Kulturministeriet og Kulturregion Aarhus (Aarhus Kommune). Aarhus Kommune er som følge heraf hovedtilskudsyder til museet, idet det statslige tilskud er udlagt til Kulturregionens forvaltning. Kulturaftalen løber til udgangen af 2013.

Nøgletal i 2012

- Museets samlede indtægter var på ca. 69,2 mio. kr.
- Den Gamle By havde 386.189 brugere, hertil kommer 10.734 på Besættelsesmuseet.
- Museet rådede over i alt 183 årsværk. 140 personer var fastansatte, og af dem havde 22 en museumsfaglig akademisk uddannelse.
- Klub Den Gamle By havde ca. 12.000 medlemmer.

KULTURSTYRELSENS SAMLEDE VURDERING

Det er Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Den Gamle Bys opgavevaretagelse er meget tilfredsstillende. Museet arbejder professionelt og målrettet med fortsat kvalitativ forbedring og udvikling af den samlede virksomhed. De senere år har museet udviklet sig til en betydelig, udadvendt publikumsattraktion og markant aktør i museumslandskabet med en klar faglig profil.

Med undtagelse af dele af bevaringsområdet varetager Den Gamle By de museale opgaver på meget højt niveau og har stærke samarbejdsrelationer i ind- og udland. Museet danner forbillede for og bidrager væsentligt til udvikling af den danske museumsverden, både gennem museets forskning og den eksperimenterende formidling, som kendetegner Den Gamle By, og gennem direktørens aktive deltagelse i den kulturpolitiske debat.

Museet har en ressourcekrævende udfordring med at sikre bedre bevaringsforhold for samlingen, herunder særligt de kommende år med at afvikle mange og dårlige magasiner.

KVALITETSVURDERINGENS FOKUSOMRÅDER

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

Den Gamle By har i dag et velafgrænset fagligt fokus på købstædernes historie i landsdækkende perspektiv, herunder bl.a. byhistorie, bygningshistorie, håndværkets historie, og nyere tids kulturhistorie med særlig vægt på besættelsesårene i lokalt perspektiv. Dette er suppleret af en række unikke specialsamlinger.

På sin hjemmeside præsenterer Den Gamle By sit strategiske grundlag for den samlede virksomhed i form af mission, vision, og værdigrundlag (værdier og ledetråde).

Missionen er, at historien skal ud til folk. Ambitionen er at nå ud til så mange mennesker som muligt.

Visionen er, at Den Gamle By skal

- arbejde på et internationalt niveau og skal høre til blandt de bedste frilandsmuseer i verden
- vise de danske købstæders historie frem til den nyeste tid i form af helheder i størrelsesforholdet 1:1
- i samarbejde med universitet, arkitektskole og andre uddannelsesinstitutioner være et forum for den byhistoriske forskning og interesse i Danmark
- være et inspirerende studie-, forsknings- og arbejdsmiljø for unge mennesker, det være sig akademikere eller håndværkere
- være et af Danmarks bedst besøgte museer.
- bringe viden og kompetencer ud til så mange mennesker som muligt – også til folk, der normalt ikke går på museum.
- være en moderne virksomhed
- til stadighed styrke drift og udviklingsmuligheder ved egenindtægter, offentlige tilskud og private donationer.

Museets værdigrundlag bestående af værdier og ledetråde, udgør formulerede principper for museets arbejde og praksis.

Værdier:

- Ægthed og troværdighed
- Fantasi og publikumsdeltagelse
- Nytænkning og udvikling
- Imødekommenhed og publikumsorientering

Ledetråde:

- Den Gamle By er ikke til for tingenes skyld eller for fortidens! Tingene er døde og fortiden er forbi. Nej, museet er til for menneskene - i nutid og i fremtid.
- I Den Gamle By arbejder vi med fortiden, men vi gør det i nutiden og med tanke på fremtiden.
- Den Gamle By virker på et videnskabeligt grundlag. Men museet må ikke virke akademisk.

- Det må gerne være morsomt at gå på museum. Bedreviden og pædagogiske pegefingre kan nemt ødelægge oplevelsen.
- Rene toiletter og en god kop kaffe kan nemt være lige så vigtig for en god museumsoplevelse som udstillinger og installationer.
- Vi laver ikke museum for at tjene penge, vi tjener penge for at lave et stadig bedre museum
- Et velinformeret, samarbejdende og engageret personale er den bedste forudsætning for at give publikum en god oplevelse.

På grundlag af mission, vision og værdier arbejder museet strategisk med drift og udvikling af den samlede virksomhed. Strategien er løbende formuleret i forskellige publikationer og konkretiseret i arbejdsplanen. Museet har således klare mål for øje, selv om det ikke har én samlet, nedskrevet strategi, hvor udfordringer og målsætninger for løsning af de faglige opgaver sættes i relation til museets organisatoriske og ressourcemæssige forhold.

Organisation

Den Gamle By er organiseret i fire søjler:

- Økonomi, personale og drift
- Museumsfaglige afdelinger
- Bygningsbevaring og udstillinger
- Projekter

Hertil kommer Dansk Center for Byhistorie, en projektafdeling for etablering af Den Moderne By, en afdeling for særlige museale opgaver samt kommunikationsafdeling for pressearbejde og markedsføring.

Dansk Center for Byhistorie blev etableret i 2001 i samarbejde med Aarhus Universitet. Det er et forsknings- og formidlingscenter, der har de danske byers historie som sit primære arbejdsfelt. De tilknyttede forskere har fysiske arbejdspladser både på universitetet og i Den Gamle By, hvor de kan bidrage til det faglige miljø. Den basale drift er finansieret af Aarhus Universitet og Den Gamle By i fællesskab. Der ud over finansieres en række forskningsprojekter og publikationer af egne og af eksterne forskningsmidler.

Museets direktør er formand for bestyrelsen for Center for Byhistorie og centret er bemandet af en leder på lektorniveau. Den Gamle Bys faglige personale indgår i centrets virke omkring forskningsprojekter og undervisning af historiestuderende, som for en stor dels vedkommende skriver opgaver og specialer med temaer, der er vigtige for Den Gamle By.

Den Gamle By har ingen venneforening med indflydelse på driften af museet. Til gengæld findes der en Klub Den Gamle By med i alt ca. 12.000 medlemskaber, hvis formål alene er at støtte museet. Besættelsesmuseet har en venneforening med et medlemstal på ca. 300 medlemmer.

Ledelse

Den Gamle By ledes af en museumsdirektør og fire chefer:

- Museumsdirektøren har ansvaret for de overordnede principper, udvikling og profil og eksterne kontakter.

- Administrationschefen er souschef og ansvarlig for økonomi, personale, reception, salg, butikker og restauranter
- Overinspektøren er ansvarlig for formidling, samlinger og forskning
- Bygningschefen er ansvarlig for bygninger, håndværk, tekniske driftsområder og udstillingsafdeling
- Projektchefen er ansvarlig for Den Gamle Bys store projekter.

Museets bestyrelse udgøres af 13 medlemmer, heraf to, der frem til udgangen af 2013 repræsenterer det tidligere Aarhus Bymuseum. Fra 2014 vil bestyrelsen, der mødes to-tre gange årligt, bestå af 11 medlemmer. Der er etableret et forretningsudvalg, der består af formand, næstformand og et tredje medlem, valgt af bestyrelsen. Forretningsudvalget mødes normalt fem-seks gange årligt.

Bestyrelsens medlemmer repræsenterer fagbevægelse, erhvervsliv, region, kommune, universitet og personale. Museet oplyser, at 11 af medlemmerne er udpeget på baggrund af deres særlige professionelle kompetencer. Der er ikke opstillet særlige kompetencekriterier for medlemmernes udpegning.

Museet er bekendt med og har forholdt sig til Kulturministeriets "Anbefalinger for god ledelse i selvejende kulturinstitutioner". Det er museets holdning, at der med forretningsudvalget er skabt en effektiv ledelsesstruktur og beslutningsproces, og at bestyrelsens sammensætning samlet set afspejler en relevant og nødvendig kombination af interessenter og kompetencer, der bidrager til at understøtte en professionel drift og udvikling af museet.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har defineret et klart fagligt fokus for sin virksomhed
- at museet har formuleret mission, vision og værdier for den samlede virksomhed og på det grundlag arbejder strategisk med drift og udvikling af virksomheden
- at museet har etableret en organisations- og ledelsesstruktur, der effektivt og professionelt understøtter museets opgavevaretagelse og udvikling.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet overvejer at samle/sammenskrive museets mange særskilt formulerede strategier i én samlet strategi for hele virksomheden, for derved at tydeliggøre/sikre sammenhængen mellem museets strategiske grundlag, faglige opgavevaretagelse og organisatoriske og ressourcemæssige muligheder.

Ressourcer

Økonomi

Museets samlede driftsindtægter i 2012 var på 69,2 mio. kr. Indtægterne var baseret på

Tilskud fra staten	17,7 mio. kr.
Tilskud fra kommune	11,9 mio. kr.
Egenindtjening	39,6 mio. kr.

Museets egenindtjening stammer hovedsagelig fra entré, butik- og restaurantdrift. Museets øvrige indtægtsgrundlag stammer fra en yderligere betydelig egenindtjening fra private fonde, sponsorater og donationer til konkrete formidlings og anlægsprojekter mv., heraf en række faste/ flerårige sponsorater. De samlede ikke-offentlige tilskud udgjorde i 2012 ca. 77 mio. kr.

Tilskud fra staten er fra og med 2013 forhøjet med 1,2 mio. kr. som særligt tilskud i forbindelse med driften af Den Moderne By. Ved finanslovsaftalen for 2013 er det statslige driftstilskud til museet desuden forhøjet med 3 mio. kr. årligt i perioden 2013-16.

Ved det nylige budgetforlig i september 2013 har Aarhus Kommune forhøjet sit driftstilskud med 0,3 mio. kr. årligt i perioden 2014-17.

Museet havde i 2012 et overskud på 382.000 kr.

Ved virksomhedsbesøget i 2012 påpegede staten, at museets økonomi er meget kompleks og dermed præget af en høj grad af risiko. Set i det lys har museet en meget lille egenkapital (ca. 1,0 mio. kr. pr 31/12 2012) i forhold til den samlede omsætning, hvilket potentielt er risikabelt. Museet anser egenkapitalen for at være tilstrækkelig, idet større projekter og vedligeholdelsen af de historiske huse er sikret gennem adoptionskontrakter (12 mio. kr.) og beholdninger med særlige bundne formål (42 mio.kr.) øremærket de enkelte projekter og bygninger. Renter fra disse sponsorbeløb benyttes til generel bygningsvedligeholdelse.

Bygninger

Museet ejer 75 historiske bygninger, som ligger på en grund, som Aarhus Kommune vederlagsfrit stiller til rådighed for museet. Museet har drifts- og vedligeholdelsesforpligtelsen på såvel bygninger som udenomsarealerne. Bygningerne anvendes fortrinsvis til udstillinger, men rummer også kontorer, værksteder, magasiner, restauranter og andre publikums- og serviceanlæg. Museet har iværksat arbejdet med en opdatering af en masterplan for hele museets område, der indebærer en større rokade af udstillinger, magasiner, personalefaciliteter mv. Planen forventes færdig i foråret 2014.

Museet fører systematisk tilsyn med de historiske bygninger gennem løbende og 4-årige bygningssyn, der danner grundlag for en prioriteret plan for bygningernes bevaring og vedligeholdelse. Udover det løbende vedligehold arbejder museet med mere omfattende istandsættelse med intervaller på 12-15 år. Udenomsarealerne er en integreret del af museet, indrettet med historiske haver, gårde, gader og stræder. Alle bygninger og udenomsarealer fremstår vel vedligeholdt.

Museet har egen bygningsafdeling med faguddannet personale (arkitekter, malere, murere, tømrere), der forestår hovedparten af vedligeholdelsen og istandsættelsen af de historiske bygninger og udenomsarealer.

Udover de historiske bygninger i Den Gamle By råder museet over kælderen under den tidligere politistation, hvor Besættelsesmuseet har til huse. Bygningen ejes og vedligeholdes ind- og udvendigt af Aarhus Kommune, som vederlagsfrit stiller kælderen til rådighed for Besættelsesmuseet. Det er museet selv, der står for indvendig vedligeholdelse af kælderen.

Endelig disponerer museet over fem magasiner på adresser i Aarhus og Randers. Nogle på lejemål andre ejet af museet selv.

Museet har de senere år opført nye udstillingsbygninger, heraf en del under jorden, til udstilling af specialsamlinger og særudstillinger. En yderligere underjordisk udstillingsbygning er under opførelse til formidling af Aarhus' historie, og forventes at åbne i 2017.

Museets udgifter til bygningsdrift og -vedligehold udgjorde i 2012 ca. 18 % inkl. lønninger.

Via sponsorater, adoptionskontrakter, for de enkelte historiske bygninger får museet bidrag fra fonde, foreninger og private til bygningsvedligehold.

Personale

Den Gamle By havde i 2012 i alt 140 fastansatte årsværk, heraf 22 med en museumsfaglig akademisk uddannelse og 25 med en museumsrelevant, håndværksfaglig baggrund. Museet rådede desuden over 24 sæsonansatte årsværk.

Ud over det fastansatte personale har museet en del frivillige, som indgår i det daglige arbejde. Museet har formuleret klare regler og retningslinjer for frivillighedsarbejdet, og der indgås skriftlige ansættelseskontrakter med hver enkelt frivillig.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et solidt økonomisk grundlag for sit virke
- at museet har en betydelig egenindtjening, herunder opnår væsentlige ikke-offentlige tilskud
- at museet systematisk fører tilsyn med den historiske bygningsmasse og gennemfører vedligehold og istandsættelse efter en prioriteret bygningsbevaringsplan
- at museet har mange fastansatte medarbejdere med relevant faglig baggrund til drift og udvikling af museets opgaver
- at museet i stort omfang anvender frivillig arbejdskraft uden at gå på kompromis med kvaliteten af det arbejde, de frivillige udfører, og at der er fastsat regler og retningslinjer for frivillighedsarbejdet.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har sikret vedligeholdelsen af de historiske bygninger ved, at der gennem adoptionskontrakter henstår kapital øremærket de enkelte bygninger. Men museet skal være opmærksom på, om der er en rimelig fordeling mellem fri kapital og kapital bundet til vedligehold af bestemte bygninger.

Kulturstyrelsen anbefaler

- at museet overvejer egenkapitalens størrelse og tilgængelighed.

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

Den Gamle By løfter sin forskningsopgave på to måder. For det første via Dansk Center for Byhistorie, som danner formel ramme om forskning på Ph.d.-niveau. For det andet via museets daglige drift, som omfatter den mere praktisk orienterede forsknings-, dokumentations- og vidensproduktion, der ligger til grund for alt museets arbejde og som foregår i krydsfeltet mellem håndværkere, konservatorer og museumsfaglige medarbejdere. Museets forskningsresultater præsenteres såvel i vægtige forskningspublikationer som i mere populærvidenskabelige artikler og formidlingspublikationer. En stor del af museets forskning og flere undersøgelser og udgivelser er præsenteret på museets hjemmeside.

Forskning foretaget i regi af Centeret tilskrives Den Gamle By på grund af Centerets administrative, ressourcemæssige (økonomisk og personalemæssigt) og organisatoriske tilknytning til museet. Forskningsprojekterne ved Centret finansieres hovedsageligt af eksterne forskningsmidler fra universitet og fonde. Centret har til formål ”at fremme og koordinere forskning, forskeruddannelse og formidling i urbanitet og urbane områders historie og kultur. Arbejdsområdet er fortrinsvis Danmark i tidsrummet fra vikingetiden til nutiden, idet der lægges vægt på bred og komparativ forskning på internationalt niveau”.

Museet indgår i flere internationale faglige forskningsnetværk med museer, universiteter og andre institutioner med interesse for frilandsmuseer. Desuden har Den Gamle By tæt kontakt med en række kollegamuseer i Europa.

Som led i kvalitetsvurderingen er museet blevet bedt om at indsende sine forskningspublikationer fra de seneste fire kalenderår med henblik på en forskningsevaluering i Kulturstyrelsens Faglige Råd for Nyere Tids Kulturhistorie. Museet har indsendt 37 titler til evaluering. De vedrører såvel Den Gamle Bys landsdækkende ansvarsområde som det nye lokalt afgrænsede tidligere Bymuseums-område. De indsendte titler omfatter monografier og antologier, bidrag til internationale monografier og rapporter fra internationale konferencer samt Ph.d. afhandlinger. En større gruppe udgør publicerede forskningsartikler, hvortil kommer upublicerede forskningsrapporter og museets årbog, som indeholder en række artikler fra museets arbejdsområde.

Der er i stort omfang tale om differentierede typer af publikationer, publiceret i relevante fagfællebedømte medier nationalt og internationalt. En række er produceret i samarbejde med andre museer og vidensinstitutioner i ind- og udland.

Forskningsevalueringen er særdeles positiv og beskriver forskningen i Den Gamle By med ord som god og solid og af meget høj kvalitet. (Bilag 1)

Museet har ikke en nedskrevet strategi for den samlede forskningsindsats. Museets politik og principper på området er i 2010 præsenteret i museets årbog. Museets konkrete forskningsplaner fremgår af den 4-årige arbejdsplan.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet sammen med universitetet har taget initiativ til etableringen af Dansk Center for Byhistorie og dermed skabt gode relationer til universitetet og et stærkt fagligt miljø omkring museets forskning

- at museet bedriver forskning i henhold til det almene forskningsbegreb inden for hele ansvarsområdet
- at museets forskning har international dimension
- at museet indgår i faglige netværk og samarbejder nationalt og internationalt om sin forskning
- at museet har en betydelig forskningsproduktion publiceret i differentierede typer af publikationer og publiceret i relevante fagfællebedømte medier nationalt og internationalt
- at museet fastholder betydningen af forskning som grundlag for museets antikvariske opgaveløsning.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke har en nedskrevet strategi for den samlede forskningsindsats.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet med udgangspunkt i sin forskningspraksis og politik og principper for området udarbejder en strategi/plan for den samlede forskningsindsats, der sikrer niveau og udvikling i museets forskning i forhold til publicering, samarbejder, forskningstid, finansiering, kompetenceudvikling mv. Forskningsstrategien/planen bør indarbejdes i museets strategi for den samlede virksomhed, hvor indsatsen sættes i relation til den øvrige faglige opgavevaretagelse, og hvor udfordringer og mål sættes i relation til de organisatoriske og ressourcemæssige muligheder.

Formidling

Den Gamle By er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

Museet formidler sit ansvarsområde gennem genstands- og interiørudstillinger, særudstillinger, events, formidling af hele miljøer, haver, byrum, undervisning, drama, levendegørelse, publikationer, foredrag, omvisninger, byvandring, via hjemmeside, på sociale medier, apps, blogs mm. Der er tale om en omfattende og differentieret formidlingsvirksomhed i og uden for museet med brug af varierede formidlingsformer. Der arbejdes konsekvent med brugerinddragelse i formidlingen og udviklingen heraf, differentiering af formidlingen i forhold til forskellige målgrupper, og eksperimenterende med brug af nye medier og formidlingsformer. Der spilles på alle tangenter med en mangfoldighed af formidlingsgreb i forhold til stemninger, helheder, sanser, lys- og lydeffekter mv. Der ligger et omfattende research- og forskningsarbejde bag al museets formidling. Museet har de senere år skabt markante resultater i udviklingen af sin formidling. Museet deler aktivt sin viden og erfaring nationalt og internationalt.

Museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med museer, vidensinstitutioner og andre aktører i ind- og udland om udvikling af sin formidlingsvirksomhed. Museet har fire medarbejdere med professionelle formidlingskompetencer.

Museets arbejde med og prioritering af formidlingsindsatsen sker efter en formaliseret procedure (ideopsamling, formidlingsforum på tværs af afdelinger mv.) og gennem rullende 3-års planer. Museets strategier for centrale formidlingsindsatser er formuleret i særskilte publikationer.

Museet formidler med udgangspunkt i to besøgssteder: Den Gamle By (i Botanisk Have i Aarhus midt-by) og Besættelsesmuseet (i det tidligere Aarhus rådhus).

Den Gamle Bys brugere får ved indgangen udleveret en gratis velkomstfolder på dansk, engelsk eller tysk med oplysninger om de større besøgssteder. Her kan man også købe en guidebog. Ved indgangen samt to andre steder på friluftsområdet er der installeret internet-hotspots, hvor publikum gratis kan downloade den elektroniske app-guidebog Den Gamle By, som findes på dansk og engelsk med information, billeder og illustrationer om huse, haver, gader samt guidede ruter, herunder tematiske.

Friluftsdelen er inddelt i tre tidszoner: 17-1800-tallet, som udgøres af den ældre del af museet; 1927 hvor en del af den ældre bygningsmasse indrettes med butikker, boliger og virksomheder, som de kunne tage sig ud i 1927; og 1974 med butikker, boliger mv. 1974-bydelen (Den Moderne By) er under opbygning og vil blive udbygget og videreudviklet over de næste år.

I 2001 indførte Den Gamle By sin udgave af "living history" – Levende Museum – hvor publikum kan møde personer (professionelle skuespillere, dramaturgistuderende og frivillige), der agerer i en anden tid, og som er klædt i tro kopier af dragter fra museets dragtsamling.

Den Gamle Bys historiske butikker udgør en særlig formidling. Her kan publikum dels blive ekspederet af personale på samme måde som i hhv 1864, 1927 og 1974, dels kan publikum købe varer, der enten er kopier fra den pågældende periode eller på anden vis er relevante for perioden.

Inden for området er indrettet en række museer i museet, hvor en række af museets specialsamlinger formidles, herunder Legetøjsmuseet, Plakatmuseet, Kunstkammeret med udstillinger af ure, sølvtøj samt fajance og porcelæn. Hertil kommer lokaler til særudstillinger. Museet arbejder med, i udviklingen af sin formidling og nye udstillingstiltag, at inddrage og aktivere sine specialsamlinger og bringe disse i spil med afsæt i aktuelle, vedkommende emner.

Museet arbejder løbende på opdatering og fornyelse af sine udstillinger. Inden for de seneste år har Den Gamle By moderniseret en række forældede og utidssvarende håndværksudstillinger og interiørudstillinger og gjort formidlingen vedkommende. Opgraderet med hands-on, digitale medier (3D) og personificering (menneskelignende dukker i 1:1). Med interviews og filmklip præsenterer og demonstrerer museets håndværkere traditionel bygge- og håndværksskik.

For marginaliserede grupper har museet udviklet særlige tilbud, fx erindringsformidling for ældre, der er ramt af demens, samt tilbud for psykisk handicappede børn og unge. Særlige lokaler er de seneste år etableret til disse formål. Museets arbejde med marginaliserede grupper følges af forskerteams på Aarhus Universitet, og museet er på dette område inspirationskilde for museer rundt omkring i Europa (indtil videre har Beamish, Jamtli og Arnhem ladet sig inspirere af erindringsformidlingen og snart også i Black Country).

Senest har museet åbnet lejlighedskomplekset Tårnborghuset, der viser boliger og erhverv som det kunne tage sig ud i 1974. Her integreres interiørprincippet med digitale dilemmaspil og interviews med "historiens vidner" på skærme i udstillingen. Museet følger systematisk op på nogle af de større formidlingsprojekter gennem observation af publikums opførsel i udstillingerne og gennem brug af fokusgrupper.

Museet er ved at anlægge og forberede en stor underjordisk udstilling om Aarhus by fra vikingetid til nutid - Aarhus Story - som forventes åbnet i 2017. Der vil primært blive lagt vægt på historiefortælling og i mindre grad på genstande i montrer. Indtil 2017 formidler museet Århus' byhistorie gennem bl.a. skiftende udstillinger og temature om Århus i Den Gamle By.

Uden for museet er Den Gamle By bl.a. engageret i at få beboere i Gellerup til at fortælle deres egen og områdets historie, ligesom Den Gamle By også har udviklet app'en Aarhus StreetMuseum.

Museets formidling sker også på skrift, bl.a. gennem

- Den Gamle Bys årbog, hvis artikler relaterer sig til aktuelle projekter på museet
- Den Gamle Bys Lommebibliotek, en serie som siden 2009 er udkommet i 13 bind
- yderligere større og mindre publikationer.

I regi af Dansk Center for Byhistorie udgives serien Danske Bystudier.

Endelig formidler museet via Facebook, Twitter, YouTube mv. og museets hjemmeside. Museet har i 2013 oprettet en lang række blogs, hvor museets fagfolk deler deres viden og historier, der ikke er plads til i udstillingerne, og hvor brugerne inviteres til at bidrage med kommentarer og viden om de emner, bloggene handler om.

Besættelsesmuseet

Besættelsesmuseet indtager en særstilling såvel i kraft af sin fysiske beliggenhed uden for Den Gamle By, som på grund af sin historik og sit tema. Det blev etableret i 1984 og drevet af frivillige med interesse for besættelsestidens Aarhus og Anden Verdenskrig. I 2008 blev Besættelsesmuseet en del af Aarhus Bymuseum, og i 2011 en del af Den Gamle By. Besættelsesmuseet er indrettet i kælderen i den tidligere politistation, som under Anden Verdenskrig var Gestapos midtjyske hovedkvarter og dermed rummede celler til internering af modstandsfolk.

Traditionel formidling med tekstplancher og montrer med genstande dominerer Besættelsesmuseets formidling af forskellige temaer fra såvel Anden Verdenskrig generelt som besættelsestidens Aarhus mere specifikt. Museet har arbejdet med dels at supplere den generelle historiske fortælling med en tydeliggørelse af det lokalhistoriske perspektiv, dels med at supplere den traditionelle formidlingsform. Brugere kan få den sansemæssige oplevelse at blive låst inde i en af cellerne i kælderen og gennem lydskulisse blive præsenteret for vilkårene for medlemmer af Hvidsten-gruppen, da de blev anholdt af værnemagten. Museet arbejder på en fortsat udvikling og fokusering af formidlingen.

Undervisningstilbud

Museet har annoncerede undervisningstilbud, undervisningsforløb og -materialer til børnehaveklasse, folkeskole, gymnasieskoler, HF, højskoler, VUC og de museumsrelaterede universitetsuddannelser, der er udviklet af museets egen undervisningsafdeling i samarbejde med uddannelsesinstitutioner og koordineret med trinmål og læreplaner. Undervisningsmateriale kan downloades fra museets hjemmeside, men museet er ikke repræsenteret på e-museum.dk.

I 2012 benyttede i alt 422 skoleklasser/hold sig af museets tilbud.

Herudover tilbyder museet rundvisninger i traditionelt håndværk og i stilhistorie for tekniske skoler og fagfolk, forløb for børn og unge med særlige behov, kurser i erindringsformidling for medarbejdere i ældreplejen mv.

Museets brugere

Den Gamle By havde i 2012 386.189 brugere, hertil kommer 10.734 på Besættelsesmuseet. Museet har de seneste år oplevet fremgang i de årlige besøgstal.

Museet er dermed det mest besøgte kulturhistoriske museum uden for hovedstadsregionen og det femte mest besøgte i landet som helhed. Omkring 25 procent af museets gæster kommer fra udlandet.

I samarbejde med Top Attraktioner gennemfører museet systematiske undersøgelser af sine brugere. Undersøgelserne, som museet mener, supplerer Kulturstyrelsens Nationale Brugerundersøgelser, bekræfter, at Den Gamle By trækker publikum langvejs fra. De viser også, at andelen af udenlandske brugere ligger på et højt niveau og at museet ligger pænt, hvad angår appel til de yngre målgrupper, idet 20 % af brugerne angives at være mellem 14 og 29 år.

Museet deltager i Den Nationale Brugerundersøgelse på begge besøgsadresser; Den Gamle By og Besættelsesmuseet. Brugerundersøgelsen viser, at den samlede vurdering af museumsoplevelsen ligger på niveau med gennemsnittet for landets øvrige museer, og at museet har god alders- og segmentspredning og geografisk spredning blandt brugerne.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet bedriver en omfattende og differentieret formidlingsvirksomhed inden for det samlede ansvarsområde – både i og uden for museet
- at museet eksperimenterer med nye formidlingsformer, differentiering i forhold til forskellige målgrupper og konsekvent benytter brugerinddragelse i formidlingen og udviklingen heraf
- at museet har medarbejdere med professionelle formidlingskompetencer, indgår i relevante faglige netværk og samarbejder, og aktivt deler sin viden og erfaring nationalt og internationalt
- at museet løfter sin nye opgave som museum for Aarhus på kvalificeret og borgerinddragende vis
- at museet har undervisningstilbud, som er udviklet i samarbejde med undervisningssektoren, tilpasset læreplaner og trinmål og som benyttes i stort omfang
- at museet har mange tilfredse brugere og appellerer til et bredt udsnit af befolkningen såvel alders- og segmentmæssigt som geografisk
- at museet har strategier og formaliserede procedurer for formidlingsindsatsen.

Det er tilfredsstillende:

- at museet løbende arbejder på opdatering og fornyelse af sine udstillinger
- at museet aktiverer sine specialsamlinger i separate udstillinger
- at museet arbejder på en kvalitativ udvikling og yderligere fokusering af formidlingen i Besættelsesmuseet.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets undervisningsmateriale ikke ligger til download på e-museum
- at museet har specialsamlinger, som ikke formidles.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer at få opgraderet Besættelsesmuseets udstilling og formidling
- at museet udskiller specialsamlinger, som ikke formidles (musikinstrumenter)
- at museet tilgængeliggør sit undervisningsmateriale på e-museum
- at museet overvejer at samle/sammenskrive sine strategier og procedurer for formidlingsindsatsen i et samlet strategipapir. Dette strategipapir bør indarbejdes i museets strategi for den samlede virksomhed, hvor formidlingsindsatsen sættes i relation til den øvrige faglige opgavevaretagelse, og hvor udfordringer og mål for formidlingen sættes i relation til de organisatoriske og ressourcemæssige forhold.

Samlingsvaretagelse

Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

Den Gamle By rummer meget store samlinger, som afspejler skiftende fagligt fokus gennem museets 100-årige historie. Museet, der selv karakteriserer samlingerne som brede, omfattende og af meget høj kvalitet, vedkender sig og respekterer disse forskellige tiders prioriteringer og historiske lag. Derfor tøver museet med hensyn til udskillelse af nogle af de specialsamlinger, som ellers kan synes at falde uden for museets nu gældende ansvarsområde og klare faglige profil.

Museet har en nedskrevet indsamlingspolitik og skriftlige retningslinjer for modtagelse, der sikrer, at museet fører en aktiv, restriktiv og fagligt reflekteret indsamlingspraksis.

Hvad angår bygningslementer og rekvisitter til husene indsamles der bredt til et bruttolager eller "reservedelslager" således, at museet løbende har mulighed for at udskifte fx en defekt stikkontakt eller en rekvisit i en udstilling.

Museet opgiver at have 129.161 inventarnumre i sin kernesamling svarende til ca. 970.000 genstande. Dertil kommer ca. 350.000 plakater, 215.000 inventarnumre fra det tidligere Bymuseums samling samt 5.000 inventarnumre fra Besættelsesmuseet.

Registrering & indberetning

Museet er forpligtet til at registrere sin samling og indberette den til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KID).

Den Gamle By har registreret hele sin kernesamling i det fællesmuseale samlingssystem, Regin, og indberettet alt til Museernes Samlinger. Men museets samlinger i Plakatumseet og Besættelsesmuseet er ikke fuldt registreret og indberettet. Museet og Kulturstyrelsen er aktuelt i dialog om størrelsen af disse samlinger og spørgsmålet om en rimelig deadline for indhentning af registrerings- og indberetningsefterslæbet.

Bygningselementer og rekvisitter, som ikke er museumsgenstande og derfor ikke omfattet af museumsloven, registreres i en lokal database og udgør en samling for sig.

Museet har nedskrevne retningslinjer for sin registrering og skriftlig dokumentation af sin registreringspraksis, men den omfatter ikke beskrivelse af tidligere registreringsmetoder på museet. Museet anfører den faglige begrundelse for indsamlingen i registreringen. Og museet har personale med relevant registreringskompetence.

Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne. For Den Gamle Bys vedkommende er der ydeligere tale om bygningsbevaring.

Museets samling opbevares i udstillinger og på magasiner. Der er tale om 35 udstillinger i de historiske bygninger og tre særudstillingsområder. Hertil kommer udstillingen i Besættelsesmuseet. Hvad angår magasiner er der tale om 21 større og mindre magasiner i Den Gamle By og fem eksterne magasiner spredt placeret i hhv. Trige, Randers, Åbyhøj, Helstrup og Hammel. Magasinerne i Den Gamle By har karakter af vanskeligt tilgængelige små loftsrum. To af de eksterne magasiner (i Helstrup og Hammel) er midlertidige magasiner, hvor der opbevares formidlingsgenstande (rekvisitter) og bygningsdele i containere. De tre øvrige eksterne magasiner udgør museets blivende magasiner, herunder museets hovedmagasin i Trige, en andel af fællesmagasinet i Randers samt magasin til Plakatsamlingen under Åby Bibliotek.

Bevaringsforholdene varierer meget. De er generelt gode i museets eksterne og blivende magasiner og ringe på magasinerne i Den Gamle By. I udstillingerne er det særligt genstandene i de åbne historiske bygninger, der er udsatte. Dette afspejler sig også i museets egen vurdering af museumsgenstandenes tilstand, idet 35 % af museets samlede genstandssamling betegnes som værende i formidlingsegnet tilstand, mens 30 % karakteriseres som i svært skadet eller behandlingskrævende tilstand.

Den Gamle Bys Bevaringsafdeling varetager den daglige konservering og opsyn med bevaringsforholdene. På tværs af museets afdelinger fungerer et magasinudvalg, som koordinerer optimering og forbedringer af magasinforholdene. Der arbejdes målrettet og kreativt med forbedring af bevaringsforholdene i Den Gamle By. Der gennemføres systematiske klimamålinger, foretages løbende installation og afprøvning af forskellige tekniske metoder for klimastyring og tiltag til forbedring af lysforhold, daglig skadedyrskontrol i udstillingerne, procedurer og kurser for rengøring i samarbejde med konservator mv.

Alle bygninger, udstillinger og magasiner er forsynet med brandalarmer (ABA anlæg), som har direkte signal til Aarhus Brandvæsen. I Den Gamle By er der erfaring for, at indsatslederen er på stedet inden for 3-5 minutter. Hovedparten af tyverialarmerne har direkte signal til vagtselskab, og ved mistanke om alvorlige hændelser bliver Den Gamle Bys vagtmester altid tilkaldt.

Museet arbejder målrettet og systematisk på at udflytte de dårlige magasiner i Den Gamle By og overflytte genstande til museets hovedmagasin i Trige. En samlingsgennemgang med henblik på udskillelse/kassation indgår som led i udflytningsarbejdet.

Museet har en prioriteret plan for udflytningsarbejdet fra magasinerne i Den Gamle By, og arbejder – som tidligere nævnt – efter en prioriteret plan for bygningernes bevaring og vedligehold. Men museet har ikke en samlet nedskrevet prioriteret bevaringsplan for såvel det præventive som udbedrende bevaringsarbejde med samlingen.

Museum Østjyllands konserveringsfaglige afdeling har i en udtalelse fra august 2013 vurderet bevaringsforholdene i museets udstillinger og magasiner. Af udtalelsen fremgår, at bevaringstilstanden varierer væsentligt mellem museets magasiner og udstillinger. De fysiske og klimatiske forhold i de historiske bygninger er en udfordring, ligesom kapaciteten i de gode magasiner. Det noteres, at museet er bevidst om bevaringsproblemerne, har overblik over omfanget, og at der arbejdes målrettet og fornuftigt på højt bevaringsfagligt niveau med forbedringer i udstillinger samt udflytning af dårlige og optimering af gode magasiner. Det bemærkes, at begrænsningen ligger i, at der afsættes for få ressourcer i forhold til bevaringsarbejdets omfang.

Rapporten fra Museum Østjyllands konserveringsfaglige afdeling understøtter det indtryk, Kulturstyrelsen fik ved kvalitetsvurderingsbesøget: Der arbejdes bevidst og målrettet på at løse bevaringsproblemerne, men tidshorizonten for afvikling af dårlige magasiner er alt for lang. Med museets nuværende udflytningsplan og -procedurer og de afsatte ressourcer hertil forventes de 21 dårlige magasiner i Den Gamle By at være afviklet i løbet af ca. 15 år.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har en nedskrevet indsamlingspolitik og retningslinjer for modtagelse, der sikrer en aktiv, restriktiv og fagligt begrundet indsamlingspraksis inden for ansvarsområdet
- at museet er ajour med registrering og indberetning af sin kernesamling
- at museet har nedskrevne retningslinjer for sin registrering og dokumenterer sin registreringspraksis.

Det er tilfredsstillende:

- at museet er bevidst om og har overblik over bevaringsproblemerne, arbejder målrettet og systematisk på højt bevaringsfagligt niveau med forbedring og har en prioriteret plan for afvikling af de dårlige magasiner.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets tidligere praksis for registrering ikke er dokumenteret
- at museet ikke har en nedskrevet prioriteret plan for det samlede bevaringsarbejde.

Det er ikke tilfredsstillende

- at dele af museets samling er uregistreret og endnu ikke indberettet til det centrale kulturarvsregister, Museernes Samlinger
- at museet har så mange magasiner med dårlige bevaringsforhold og adgangsforhold
- at tidshorizonten for afvikling af dårlige magasiner er så lang.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet indarbejder sin indsamlingspolitik i den samlede strategi for museets virksomhed og dermed skaber sammenhæng til museets øvrige virksomhed, herunder øvrige faglige opgaver, organisation og ressourcer

- at museet overvejer at udskille de specialsamlinger, som ikke kan aktiveres i museets formidling og som falder uden for museets faglige profil
- at museet i dialog med Kulturstyrelsen udarbejder en plan for indhentning af registrerings- og indberetningseftersløbet
- at museet dokumenterer sin registreringshistorik og indarbejder museets retningslinjer for registrering i den samlede strategi for museets virke med henblik på sammenhæng til den øvrige virksomhed
- at museet bringer sit store arbejde med registrering frem i lyset og præsenterer det for publikum fx ved på museets hjemmeside at tilbyde mulighed for at søge i museets genstande via et træk på det centrale kulturarvsregister, Museernes Samlinger
- at museet prioriterer flere ressourcer til og revurderer sin plan og procedurer for afvikling af de dårlige magasiner med henblik på hurtigst muligt at sikre bedre bevaringsforhold for samlingen
- at museet med afsæt i den konserveringsfaglige rapport fra Museum Østjyllands udarbejder en prioriteret plan for det samlede bevaringsarbejde, såvel den præventive som udbedrende bevaringsindsats. Planen bør indarbejdes i den samlede strategi for museets virke med henblik på sammenhæng til den øvrige virksomhed, herunder ressourcer.

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

Efter at Den Gamle By i 2011 overtog funktionerne fra Bymuseet, har Den Gamle By varetaget opgaver i henhold til museumslovens kapitel 8 inden for nyere tids kulturhistorie i Aarhus og Faurskov Kommuner.

Det indebærer, at museet skal bidrage med at udpege, undersøge, dokumentere og sikre bevaringsværdier som led i kommunernes fysiske planlægning. Den Gamle By bidrog i 2012 til seks lokalplaner og behandlede 127 bygge- og anlægssager. Museet giver udtryk for, at samarbejdet med kommunerne har været velfungerende.

Museet oplyser, at det har gode erfaringer med, at én person arbejder fast med denne opgave, så der opbygges personlige relationer til de kommunale medarbejdere og dermed få samarbejdet til at fungere optimalt.

Der arbejdes i Aarhus Kommune på i nær fremtid at etablere et kulturmiljøråd, der bl.a. skal sikre koordinering på området og i opgavevaretagelsen. De statsanerkendte museer i kommunen med ansvar for museumslovens kapitel 8 vil være repræsenteret i rådet. Det er Moesgård Museum, der har det arkæologiske kapitel 8-ansvar i Aarhus Kommune. Der har hidtil kun været sporadisk samarbejde mellem Moesgård og Den Gamle By om koordinering af opgaverne inden for dette felt. Museet agter at gå aktivt ind i det nye råds-arbejde.

Museet har til hensigt fremover at definere særlige indsatsområder og prioritere sit kapitel 8 arbejde i de dele af byen, der rummer særlige og interessante kulturhistoriske udfordringer.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har et velfungerende samarbejde med kommunerne og at dialogen med kommunerne er præget af personlig kontakt
- at museet aktivt vil arbejde for koordinering af kapitel 8 arbejdet i regi af det kommende kulturmiljøråd.

Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet fortsat udvikler sin rolle som aktør i den kommunale planlægning og udvikling, herunder sikrer koordinering i arbejdet med Moesgård Museum.

FREMTID

Museet har i den kommende årrække særlig fokus på realisering af projekterne Den Moderne By og Aarhus Story. Hertil kommer en fortsat eksperimenterende udvikling og til stadighed kvalitativ opgradering af museets tilbud og samlede virke.

KVALITETSVURDERINGSFORLØBET PÅ DEN GAMLE BY

Kvalitetsvurderingsbesøget på Den Gamle By fandt sted den 24. og 25. september 2013.

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesformand Peter Kjær
Direktør Thomas Bloch Ravn
Administrationschef Jan Nielsen
Bygningschef Niels Meyer
Projektchef Allan Leth Frandsen
Overinspektør Martin Djupdræt

Fra Aarhus Kommune:

Forvaltningschef Ib Christensen, Kulturforvaltningen
Fuldmægtig Mette Dam, Kulturforvaltningen

Fra Kulturstyrelsen:

Chefkonsulent Kathrine Lehmann
Specialkonsulent Eske Wohlfahrt

I forbindelse med besøget besigtigedes foruden bygninger i Den Gamle By også byggepladsen for museets moderne by, konserveringsværksteder, kontorer, magasiner, udstillinger i Den Gamle By. Desuden besøgte Besættelsesmuseet og Den Gamle Bys magasiner i Trige, Helstrup, Åbyhøj og Fællesmagasinet i Randers

Bilag 1)

Forskningsevaluering af Den Gamle By

Vurderingen er foretaget af lektor, Dr. phil. Michael F. Wagner, Institut for Kultur og Globale Studier Aalborg Universitet og museumsdirektør og Cand.mag. Ulla Scholtz, Museum Lolland-Falster.

Generel om forskningen fra Den Gamle By

Den foreløbige gennemgang af det indleverede forskningsmateriale fra Den Gamle By viser, at der er 37 titler til forskningsvurdering. Det indleverede materiale falder inden for museets ansvarsområde om købstadshistorie og generelt Århus historie.

Den indleverede forskningslitteratur stammer dels projekter gennemført af Den Gamle By og dels udarbejdet i samarbejde med Dansk Center for Byhistorie. Et samarbejde Den Gamle By selv beskriver som en joint venture, der finansieres og drives i samarbejde med Aarhus Universitet.

Publikationerne som er indleveret til bedømmelse består af to upublicerede Ph.d. afhandlinger (1) (2), monografier og antologier (3) (4) (5) (6) (7) (8) (9) og (10), bidrag til internationale monografier og rapporter fra internationale konferencer (11) (12) (13) (14). En større gruppe udgør de publicerede forskningsartikler (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27), dertil kommer upublicerede forskningsrapporter (28) (29) (30) (31) (32) (33) og den endelig museets årbog (34) (35) (36) og (37), som indeholder en række artikler fra museets arbejdsmark.

Indleveret materiale som er lagt til grundlag for bedømmelsen

1. Mette Tapdrup Mortensen: Et hjem i byen? Pensionatet som urbant mikrokosmos 1880-1960erne, forsvaret ved AU 29.4. 2010 (upubl.) (udarbejdet 2007-10 som led i Den Gamle Bys arbejde med at belyse boformer og boligkultur i nøgleårene 1927 og 1974 med henblik på at undersøge muligheden for etablering af et pensionat i Den Gamle Bys 1927-kvarter) Er bedømt allerede.

2. Jeppe Norskov Stockholm: Den moderne byplanlægnings fødsel i Danmark 1860 til 1920, 2 bd, forsvaret ved AU 12.5. 2010 (upubl.) (udarbejdet 2004-08 som led i Den Gamle Bys arbejde med opbygning af et afsnit, der belyser den moderne by) er bedømt allerede.

3. Bitsch Christensen, Søren (red.): Ribe Bys Historie 1-3, udgivet Esbjerg Kommune og Dansk Center for Byhistorie 2010
Medsendt er bidrag i værket skrevet af Søren Bitsch Christensen og Kristian Buhl Thomsen:
Ribe Bys Historie 1, s. 11-19 + relevante noter
Ribe Bys Historie 2, s. 9-19, 86-87, 188-189, 328-330 + relevante noter
Ribe Bys Historie 2, s. 9-15, 105-116, 206-210 + relevante noter

4. Ravn, Thomas Bloch: Møntmestergården. Fra Borgergade i København til Torvet i Den Gamle By, Forlaget Klematis 2009, 208 s.

1. Ravn, Thomas Bloch: The Mintmaster's Mansion. From New Copenhagen to Den Gamle By in Aarhus, Klematis 2009, 208 s.

2. Kaiser, Jens og Søren Tange Rasmussen: Den Aarhusianske Massemorder. Byhistorisk Fond. November 2011. 208 s.
3. Thomsen, Kristian Buhl, Søren Bitsch Christensen (red) og Kenn Tarbensen: Industriminder i det gamle Århus (Skrifter om dansk byhistorie, 10).
4. Bitsch Christensen, Søren (red): Renæssancens befæstede byer. Danske Bystudier bd 5; Aarhus Universitetsforlag og Dansk Center for Byhistorie 2011. 404 sider.
9. Ravn, Thomas Bloch (red): Authenticity and Relevance. Report from the 24th Conference in the Association of European Open Air Museums, 328 sider, Den Gamle By 2011.
10. Mikkelsen, Jørgen: Urbanisering og bysystemer i Europa indtil ca. 1800, Dansk center for Byhistorie 2012. 294 sider.
11. Ravn, Thomas Bloch: Managing time – in museums and in people's mind, i Adriaan de Jong, Jaap Kerkhoven and Robert Nouwen (red) Conference Report from the 23rd Conference in Association of European Open Air Museums' in The Netherlands and Belgium, 2009 s. 113-25
12. Ravn, Thomas Bloch: A szabatéri múzeumok egy új kor hajnalán, Különnyomat a Ház és Ember 21 s.163-68, Szentendre 2009.
13. Ravn, Thomas Bloch: Updating Den Gamle By, bidrag til temanummer om Open Air Museums in Europe in the 21st Century, red Miklós Cseri, Acta Ethnographica Hungarica, s. 313-332, Budapest 2010.
14. Sethia, Nynne Raunsgaard: Industrially produced paint and the perspective of its reconstruction. I: Incredible Industry – preserving the evidence of industrial society, NKF Conference Proceedings, side 165-174.
15. Mathiassen, Tove Engelhardt: Dragtjournalens favorit #4. Adeline Genées brudekjole i Den Gamle By. Dragtjournalen. Årg. 3. Nr. 4, side 59-62.
16. Mortensen, Mette: Vinkler på forholdet mellem land og by igennem 2500 år – en konferencerapport, Fortid og Nutid, 3, side 37-47.
17. Skjernov, Lisbeth: Café Bonnick – et konditori i Aabenraa, i Historier fra Bybakken. Årsskrift for Aabenraa Byhistoriske forening, 2009 side 31-38
18. Mathiassen, Tove Engelhardt: Men hendes Ansigt dæktes af et Slør. I Tørklædet som Tegn (red. Inge Degn & Kirsten Molly Søholm). Sociologiske studier 2. Aarhus Universitetsforlag 2011.
19. Mathiassen, Tove Engelhardt: Børnefesttøj i "Barnets århundrede", Dragtjournalen årg 4., nr 6, 2010 s 3-16.
20. Ravn, Thomas Bloch: Our way of collecting the (almost) contemporary; i

Quotidian. Dutch Journal for the Study of Everyday Life vol 2, 2010 side 115-20.

21 . Ravn, Thomas Bloch: Langhårede, bonderøve eller bøller fra København. The Who i Aarhus, Den Gamle Bys årbog 2011 side 43-52. (se årbogen, som er vedlagt)

22. Schanz, Elsebeth Aasted: Den smilende sol. En Aarhusiansk verdenshistorie. Den Gamle Bys årbog 2011 side 53-63. (se årbogen, som er vedlagt)

23. Norskov, Jeppe: Den moderne byplanlægnings gennembrud, Fabrik og Bolig. Det industrielle miljø i Norden 2011 s 5-23.

24. Thomsen, Kristian Buhl: ”Embedshuse i Viborgs domkirkekvarter 1726-2012. En truet kulturarv eller et potentiale for byudviklingen?”, Fra Viborg-egnen 2012, side 184-216.

25.Thomsen, Kristian Buhl: ”Aarhus Godsbanegård 1923-2012. Fra godsterminal til kulturproduktionscenter”, Århus Stifts Årbøger 2012, side 68-83.

26. Vatne, Ingrid: Levendegørelse og publikumsdeltagelse, Peripeti. Tidsskrift for dramaturgiske studier 15, 2011 s. 31-39.

27. Vatne, Ingrid: Refleksioner over museumsformidling i Australien, NCK – Nordisk centrum for kulturarvspedagogik, 2011 s. 1-7.

28. Andersen, Berit Guldmann: Fra fabrik til forbruger. Om Schous Sæbehus’ historie 1911-1974. 2011. 12 s.

29. Krautwald, Charlie Emil: Københavnerhjørnet. Bygnings- og kulturhistorisk dokumentation af Den Gamle Bys hjørneejendom fra Provstevej i Københavns Nordvestkvarter. 2012. 95 s.

30. Lorentzen, Anne Cathrine: Skottenborg 1974. En oversigt over udviklingen i brokvarterernes beboersammensætning i 1900-tallet, 2009. 6 s.

31. Sekwati, Danielle Guldmann: Undersøgelse af tyrkiske gæstearbejderes boligforhold i Danmark ca. 1968-1974, 2010. 123 s.

32. Sekwati, Danielle Guldmann: Unge grønlandske studerendes bolig- og leveforhold 1970-1974, 2011. 127 s.

33. Thomsen, Kristian Buhl og Jeppe Klok Due: Århus Godsbanegård – historie og kulturarvsanbefalinger, rapport til Århus Kommune. (red af. Søren Bitsch Christensen)

34. Årbog 2009

35. Årbog 2010

36. Årbog 2011

37. Årbog 2012

Vedrørende (1) og (2) er der tale om upublicerede Ph.d afhandlinger.

De er således bedømt på de respektive universiteter og er derfor at betragte som forskning.

Vedrørende (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9) og (10) er der tale om tale om monografier og antologier.

(3) er Ribe Bys Historie bind 1-3 udgivet i 2010 af Esbjerg Kommune og Dansk Center for Byhistorie. Det indsendte materiale er de dele af de 3 bind, der er skrevet af Søren Bitsch Christensen og Kristian Buhl Thomsen. 3 binds værket er redigeret af Søren Bitsch Christensen. Der er tale om bidrag spredt både i de udvalgte tidsperiode og temaer, der søges afdækket i forbindelse med Ribes 700årige historie. Der er tale om forskning.

(4) og (5) er henholdsvis dansk og engelsk udgave af museet egen bog om Møntmestergården. Værket er skrevet af museets direktør Thomas Bloch Ravn og er baseret på det store og grundige arbejde, der er udført i forbindelse med opførelsen af Møntmestergården i Den Gamle By. Værket rummer en omfattende 'kontekstualisering' af Møntmestergårdens 'Københavnshistorie' og en række af omstændighederne ved nedtagningen, oplagringen og overførslen af bygningen til genopførelse i Den Gamle by i Århus. Møntmestergården er i dag Museets fornemste pragtstykke, og har hermed fået formidlet sin omtumlede tilværelse i et meget gedigent, veldokumenteret og læseværdigt værk. Der hersker ingen tvivl om, at der i dette værk optræder mange forskellige typer af forskning og undersøgelser, som her er kombineret og fremstilles samlet i en fornem udgivelse. Bogen er annoteret.

(6) er skrevet af Søren Tange Rasmussen, leder af Besættelsesmuseet i Aarhus, en afdeling af Den Gamle By og tidligere redaktør af Jyllands-Postens Aarhus udgave Jens Kaiser. Bogen beskriver historie om Kaj Henning Bothildsen Nielsen, som levede et kort og dramatisk liv i Århus. Han blev ikke SS soldat, men blev medlem af den berygtede Petergruppe. Han blev senere dømt for intet mindre end 55 drab. Med afsæt i "den Aarhusianske masse-morders" liv udrulles et stykke besættelsehistorie i Århus. Bogen bygger på en række primære kilder, men er ikke annoteret.

(7) er en udgivelse på Dansk Center for Byhistorie, forfattet af Kenn Tarbensen og Kristian Buhl Thomsen. Bogen behandler industriminder i Århus. Efter en indledning af Søren Bitsch Christensen, som beskriver projektet med at kortlægge industri anlæg i Århus og som også kort perspektiverer bygningsanlæggene til byens udvikling, gennemgås en række fabriksanlæg i byen.

(8) er et bidrag i serien Danske Bystudier og beskriver Renæssancens befæstede byer. Værket har mange bidragsydere og er redigeret af Søren Bitsch Christensen, som også bidrager med en artikel. Bogens indhold bygger på et seminar afholdt om emnet. I bogen fremlægges en del ny viden af en række danske forskere og må betragtes som forskning.

(9) er en rapport fra "the 24th Conference in the Association of European Open Air Museums". Konference blev afholdt i Den Gamle By og den afsluttende rapport er udarbejdet af Thomas Bloch Ravn og Elsebeth Aasted Schanz fra same sted. Artiklerne handler om frilandsmuseers forskellige udfordringer inden for formidling.

(10) er et værk af Jørgen Mikkelsen og udgivet på Dansk Center for Byhistorie. Bogens tema er urbanisering og bysystemer i Europa indtil ca. 1800 og er en oversigt over nyere forskningsresultater. Bogen bygger i nogen grad på forfatterens forskningsoversigt i hans Ph.d. afhandling. Værket er annoteret.

Vedrørende (11), (12), (13) og (14) er en samling bidrag til internationale monografier og rapporter fra internationale konferencer.

(11) er et bidrag af Thomas Bloch Ravn til "Association of European Open Air Museum" 23 konference. Et bidrag oversat til både engelsk og tysk. Indlægget på konferencen handler om "Managing Time – in museums and in People's mind".

(12) er endnu et bidrag til en jubilæumskonference i Ungarn. Indlægget behandler "Open air museums at the dawn of a new age".

(13) er et bidrag af Thomas Bloch Ravn til Acta Ethnographica Hungarica om Den Gamle Bys Historie og fremtidsplaner. Artiklen er på engelsk og er ikke annoteret, men der er litteraturliste.

(14) er et bidrag til Nordic Association of Conservators 18. Conference. Indlægget som her findes i konferencerapport form handler om industrielt produceret maling og mulighederne for rekonstruktion af samme. Artiklen er annoteret og har en udførlig referenceliste.

Vedrørende (15), (16), (17), (18), (19), (20), (21), (22), (23), (24), (25), (26) og (27)

(15) er en lille artikel af Tove Engelhardt Mathiassen om Adeline Genée-Isitts brudekjole og bragt i tidsskriftet Dragtjournalen. Det er en kort beskrivelse af kjolen og dens ejermand. Artiklen er annoteret og har en kort litteraturliste.

(16) er en artikel i Fortid og Nutid skrevet af den daværende Ph.d. studerende ved Dansk Center for Byhistorie, Mette Tapdrup Mortensen. Artiklen omhandler vinkler på forholdet mellem land og by igennem 2500 år og er en konferencerapport. Forholdet mellem Land og By har været Institut for Historie og Områdestudiers forskningsområde. Artiklen er annoteret.

(17) er en artikel fra Årsskrift for Åbenrås byhistoriske forening, skrevet af Lisbeth Skjernov om Café Bonnich. Den beskriver historien måske Danmarks næstældste Café, som er blevet nedtaget og bragt til Den Gamle By. Få noter og kilder.

(18) er et bidrag til en artikelsamling udgivet af Aarhus Universitetsforlag om "Tørklædet som tegn. Tilsløring og demokrati i en globaliseret verden". Artiklen er skrevet af museets dragtforsker Tove Engelhardt Mathiassen. Artiklen har til formål at give en analyse af sløret som et tegn i Vestens node og i forbindelse med Rite de Passage som bryllup og begravelse og sorg. Artiklen bygger på solid litteratur og har noter.

(19) er en artikel af museets dragtekspert Tove Engelhardt Mathiassen i Dragtjournalen. Artiklen er skrevet i forbindelse med en udstilling om børnefesttøj og er en gennemgang af udvalgte dragter fra museets dragtsamling. Forfatteren sætter dragterne ind i en kulturhistorisk kontekst. Artiklen har et solidt noteapparat og litteraturhenvisninger.

(20) er en lille artikel af museets direktør Thomas Bloch Ravn i Dutch Journal for the Study of Everyday Life og har titlen Our way of collecting the (almost) contemporary.

(21) er en artikel til museets årbog af direktør Thomas Bloch Ravn. Efter Den Gamle By fik til opgave også at være museum for Århus By, har museet taget et emne, som Århus som rockby op. Det gøres i denne artikel, hvor det er en The Who Rockkoncert i 1965, der beskrives.

(22) er en artikel til museets årbog skrevet af Elsebeth Aasted Schanz. Det er en fin lille artikel om solmærket, den smilende sol, som bliver anvendt som logo i kampen mod atomkraft. Mærket er tegnet i Århus.

(23) er en artikel i tidsskriftet Fabrik og Bolig af Jeppe Norskov om Den moderne byplanlægnings gennembrud, som bygger på hans Ph.d. afhandling fra 2010. Artiklen beskæftiger sig med byplanlægningen som offentlig forvaltningsaktivitet og implementeringen af den i det købstadskommunale forvaltningsapparat. Artiklen er annoteret og bygger på solide kilder og litteratur. Kan regnes som forskning.

(24) er en artikel af Kristian Buhl Thomsen: "Embedshuse i Viborgs domkirkekvartter 1726-2012. En truet kulturarv eller et potentiale for byudviklingen. Artiklen er udgivet i Fra Viborg-egnen. Artiklen er understøttet af et solidt notaapparat, kilder og litteratur. Må betegnes som forskning.

(25) er en artikel af Kristian Buhl Thomsen: "Aarhus Godsbanegård 1923-2012. Fra godsterminal til kulturproduktionscenter", som er blevet til på grundlag af rapporten om Århus Godsbanegård. Artiklen er en kortere sammenfatning af en større undersøgelsesrapport om Godsbanegårdens historie og den kulturhistoriske kontekst stedet har indgået i. Artiklen er annoteret og har et solidt kildeunderlag. Må betegnes som forskning.

(26) er en kortere artikel af Ingrid Vatne i tidsskriftet Peripeti. Artiklen har baggrund i et Ph.D. studie og handler om den øgede brugerdeltagelse i formidlingen på frilandsmuseer. Der er både litteraturhenvisninger og noter til artiklen.

(27) er en artikel af Ingrid Vatne, skrevet som bidrag til nyhedsbrev for NCK. Artiklen omhandler forfatteren studietur til australske frilandsmuseer. En studietur foretaget som en del af forfatterens Ph.d. forløb. Den er annoteret.

Vedrørende (28), (29), (30), (31), (32) og (33) er en række upublicerede forskningsrapporter

(28) er en upubliceret artikel om C. Schous fabrikker A/S. Artiklen er forfattet af Berit Guldmann Andersen. Artiklen fortæller historien om et stort og centralt familieforetagende i Århus's historie. Der er litteraturliste til artiklen, men den er ikke annoteret.

(29) er en upubliceret forskningsrapport udarbejdet af Charlie Emil Krautwald, som omhandler en hjørnebygning i Københavns Nordvestkvarter. Ejendommen er nu nedrevet og genopføres i Den Gamle Bys nye afdeling. I forbindelse med nedtagningen er der gennemført en større undersøgelse og større mængder af kilder er gennemgået. Rapporten er en grundig gennemgang af bygningens historie, perspektiveret til omgivelserne. Rapporten bygger på solide mængder af kilder og er annoteret. Må betegnes som forskning.

(30) er en kort oversigt over udviklingen i brokvarterernes beboersammensætning i 1900-tallet. Oversigten indeholder også en bibliografi.

(31) er en rapport af Danielle Guldmann Sekwati om grønlandske studerendes bolig i perioden 1970-1974. undersøgelser er foretaget i forbindelse med etablering af den nye bydel i Den Gamle By. Det er solidt stykke udredningsarbejde og rapporten har både noteapparat og litteraturhenvisninger. Må betegnes som forskning

(32) er en rapport af Danielle Guldmann Sekwati om tyrkiske gæstearbejderes boliger. Undersøgelser er forarbejde til indretning af en bolig, som kunne have været beboet af tyrkiske gæstearbejdere i 1970erne i forbindelse med den nye bydel i Den Gamle By. Rapporten er en grundigt og solidt stykke arbejde med litteraturhenvisninger og noter.

(33) Er en rapport til Århus Kommune ”Århus Godsbanegård – historie og Kulturarvsanbefalinger”, som er skrevet af Kristian Buhl Thomsen og Jeppe Klok Due og redigeret af Søren Bitsch Christensen. Der er tale om en undersøgelsesrapport om Godsbanegårdens historie og den kulturhistoriske kontekst stedet har indgået i. Rapporten er annoteret og har et solidt kildeunderlag. Må betegnes som forskning

Vedrørende (34), (35), (36) og (37) er Den Gamle Bys årbøger for perioden 2009 til 2012. De består af artikler, der handler om diverse emner i tilknytning til museet. Dertil kommer som en fast del en årsberetning fra henholdsvis Dansk Center for Byhistorie og Den gamle By. Årbøgerne indeholder fine mindre artikler forfattet til den brede kreds af læsere som er interesserede i det arbejde museet udfører. Der er afleveret enkelte artikler fra årbøgerne til kvalitetsvurdering.

Sammenfattende må det konstateres, at Den Gamle Bys forskningsindsats både er meget omfattende og meget omfangsrig. Der er helt gennemgående tale om forskning af meget god kvalitet, som hidrører fra tre kilder a) Museets eget personale; b) forskere ansat ved Center for byhistorie; c) eksterne forskere tilknyttet Center for Byhistorie. Alle de bedømte bidrag ligger inden for museets arbejdsområde. Det er særdeles prisværdigt, at museet har formået at stable et så frugtbart forskningsmiljø i byhistorie på benene. På den måde er Museet blevet en krumtap i den byhistoriske forskning herhjemme og kan samtidig trække på et stort netværk af forskere i forbindelse med at nye opgaver skal løses i fremtiden. Det er samtidig også prisværdigt, at der tages afsæt i museets samlinger, når der foretages undersøgelser og forskning. Særlig etablering af den nye bydel i Den Gamle By og genopførelsen af Møntmestergården har resulteret i rigtig god forskning.

Den samlede konklusion må derfor være, at der bedrives god og solid historisk forskning en hel del af det af meget høj kvalitet i Den Gamle Bys Museers regi.